

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД „ЛУГАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА”

ОСВІТНЯ ПРОГРАМА
КУРСУ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ДЛЯ ВЧИТЕЛІВ, АСИСТЕНТІВ ВЧИТЕЛІВ
ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ
“СПЕЦІАЛЬНІ МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ ОСВІТНІХ ГАЛУЗЕЙ ДЛЯ ДІТЕЙ З
ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ (ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА)”

ЗАТВЕРДЖЕНО ВЧЕНОЮ РАДОЮ
УНІВЕРСИТЕТУ

Голова вченої ради

В. С. Курило

(протокол № 3 від 30.10.2020 р.)

Освітня професійна програма
вводиться в дію з 1 січня 2021 р.

Ректор

С. В. Савченко

(казас № 156-ОД від 30.10.2020 р.)

Старобільськ – 2020

ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”

Освітня програма курсу підвищення кваліфікації вчителів спеціальної та інклюзивної освіти
“Спеціальні методики викладання освітніх галузей для дітей з особливими освітніми потребами (теорія і практика)”

1. Назва дисципліни.

“СПЕЦІАЛЬНІ МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ ОСВІТНІХ ГАЛУЗЕЙ ДЛЯ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ (ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА)

2. Кількість кредитів ECTS.

5,0

3. Відомості про викладача (викладачів).

Серомаха Наталія Євгенівна - кандидат психологічних наук, доцент, e-mail: sieromakha@gmail.com

Мухіна Анастасія Юріївна – кандидат психологічних наук, доцент, e-mail: Muhinaanastasia730@gmail.com

4. Мета вивчення дисципліни (в термінах результату навчання й компетенції).

Мета навчальної дисципліни - підготувати слухачів курсів підвищення кваліфікації до викладання спеціальних методик викладання, вивчення програмних нормативів з кожного предмету, знання особливостей сприйняття матеріалу дітьми з особливими освітніми потребами; створення необхідних психолого-педагогічних умов для найбільш повного засвоєння академічних знань та максимального практичного їх використання; забезпечити необхідний якісний рівень професійної підготовки слухачів курсів підвищення кваліфікації, які зможуть творчо і продуктивно розв'язувати комплексні корекційно-розвиткові та педагогічно-виховні проблеми спеціального навчання, особистісного становлення і соціалізації осіб з психофізичними вадами розвитку.

Після проходження курсу підвищення кваліфікації слухачі оволодіють **знаннями** про:

Програмне забезпечення дисциплін;

Умови ефективного навчання;

Принципи побудови предмету та методи (прийоми) надання інформації;

Психолого-педагогічні умови поліпшення процесу засвоєння знань дітьми;

Сучасні методичні основи теорії та практики роботи з дітьми, які мають в структурі свого розвитку психофізичні вади;

оволодіють **уміннями**:

моделювати, здійснювати та організовувати систему спеціальної освіти для дітей з психофізичними порушеннями розвитку;

реалізовувати під час власної педагогічної діяльності основні функції, якими повинен володіти корекційний педагог — діагностичну, орієнтаційно-прогностичну, конструктивно-проектувальну, організаційну, корекційну, дослідницько-творчу тощо;

організовувати та практично проводити заходи за різними галузями корекційної педагогіки;

організовувати та практично проводити виховні заходи за різними галузями теорії виховання у спеціальній школі та школах з інклюзивним та інтегрованим навчанням;

володіти спеціальними прийомами, методами навчально-виховної діяльності, засобами активізації та корекцій пізнавальної діяльності дітей з особливими освітніми потребами.

Зміст навчальних занять

	Денна форма	Заочна форма	Дистанційна форма
--	-------------	--------------	-------------------

№	Змістовні модулі та їхня структура	Загальна кількість	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	Загальна кількість	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	Загальна кількість	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота
	Модуль I ТЕОРІЯ НАВЧАННЯ												
1.1.	Інтегроване навчання та принципи побудови інклюзивного простору. Загальні принципи модифікацій та адаптацій навчально-виховного середовища.	12	4			4				4			
1.2.	Сучасні методи навчання дітей з особливими освітніми потребами. Класифікації методів навчання. Своєрідність застосування проблемного і програмованого навчання з дітьми, які мають психофізичні вади розвитку. Використання сучасних способів навчання (аудіо-, відео-засоби).	4	2						2				
1.3.	Форми організації навчального процесу. Урок як основна форма організації навчального процесу.. Вимоги до структури уроку для дітей з ООП. Класно-урочна система та її альтернативи. Робота вчителя з організації самопідготовки учнів з вадами розвитку.	12	6							6			
2	Модуль II СПЕЦІАЛЬНІ МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ ОСВІТНІХ ГАЛУЗЕЙ (1-4 класи)												

2.1	<p>Спеціальна методика викладання освітньої галузі „Мова і література”: Українська мова. Українська література.</p> <p>Розвиток мовлення дітей з ООП (усне та письмове). Навчання грамоті (1-4 класи). Аналітико-синтетичний метод навчання грамоті, особливості його застосування. Методика навчання читанню дітей з ООП. Граматика та правопис: особливості засвоєння і практичного використання орфографічних навиків дітьми з ООП.</p>	16	4		2			4	2	4		
2.2	<p>Спеціальна методика викладання освітньої галузі „Технологія” і „Мистецтво”: Трудове навчання.</p> <p>Методика ознайомлення школярів з основами трудового процесу (аналіз, планування, контроль). Методика опанування учнями техніко-технологічними знаннями (предмет праці. Засоби праці). Технологія ручної обробки матеріалів. Формування самостійності та планування при роботі на уроках трудового навчання в учнів з ООП.</p>	12	4		4			4				

2.3	<p>Спеціальна методика викладання освітньої галузі „Здоров’я і фізична культура”: Методика корекційного фізичного виховання у спеціальній школі.</p> <p>Робота за розділами: легка атлетика, ігри, вправи за вибором школи та лижна підготовка (1-4 класи). Корекція психофізичних недоліків учнів з ООП засобами фізичного виховання (спеціальні вправи для дітей з порушенням зору, ОРА). Облік вікових, типологічних, індивідуальних особливостей у фізичному вихованні. Розвиток та формування гігієни, здорового образу життя на уроках фізичної культури.</p>	10	2	2	2	2	2	
2.4	<p>Спеціальна методика викладання освітньої галузі „Суспільствознавство”: Методика природознавства в спеціальній школі.</p> <p>Методика роботи за напрямками: людинознавство, природознавство та суспільствознавство. Змістові лінії в контексті природознавства (об’єкти природи, взаємозв’язки в природі, Земля і Україна на планеті земля). Принципи і зміст побудови матеріалу з природознавства (1-4 класи). Засоби наочності, особливості їх використання на уроках природознавства.</p>	6	2	2	2			

3.3	<p>Спеціальна методика викладання освітньої галузі „Суспільствознавства” Методика природознавства в спеціальній школі (6-10 класи). Спеціальні принципи на уроках природознавства (екологічний, фенологічний сезонний та краєзнавчий принципи). Методика роботи з розділом «Нежива природа: вода, повітря, корисні копалини, ґрунт» (6 клас). Методика роботи над розділом «Жива природа: рослини, тварини і людина (7-9 класи).</p>	8	4							4		
3.4	<p>Спеціальна методика викладання освітньої галузі „Суспільствознавство”: Методика історії в спеціальній школі (5-10 класи). Структура та зміст програми з історії України (від східних слов'ян до Незалежної України). Методика роботи з часом та історичними датами. Використання структурно-логічних, мнемосхем на уроках історії. Робота з картою. Основи правознавства. Особливості засвоєння правових категорій (права, обов'язки, трудові відносини та юридична відповідальність) дітьми з особливими освітніми потребами. Використання ігрових технологій на уроках правознавства.</p>	8	4							4		

3.5	<p>Спеціальна методика викладання освітньої галузі „Суспільствознавство”: Спеціальна методика географії (6-9 класи). Методика роботи з курсом: «Фізична географія» (6 клас) «Загальна географія» (7 клас) «Географія Світу» (8 клас) «Географія України» (9 клас) Особливості орієнтації на місцевості. Робота з планом і картою (6 клас). Особливості засвоєння і реалізації на практиці краєзнавчого принципу (6 клас). Робота над причинно-наслідковими зв'язками і залежностями між географічними об'єктам' та явищами. Робота з символічними посібниками на уроках географії (карта, глобус).</p>	8	4								4		
3.6	<p>Спеціальна методика викладання освітньої галузі „Технологія” і „Мистецтво. Трудове навчання. Методика роботи над розділами: технологія ручної обробки матеріалів, елементи графічної грамоти, робота з папером і картоном, робота з природним матеріалом. Особливості проведення профорієнтаційної роботи з учнями з ООП. Екскурсії та лабораторні роботи на уроках трудового навчання.</p>												
3.7	<p>Спеціальна методика викладання освітньої галузі „Здоров'я і фізична культура”: Основи здоров'я. Фізична культура. Методика роботи над розділами: гімнастика, легка атлетика, ігри, лижна підготовка, вправи за вибором школи. Інноваційні оздоровчі технології в роботі з дітьми з ООП. Використання наочних засобів (мультимедійні технології).</p>	16	4		4					4	4		

3.8	Спеціальна методика викладання освітньої галузі „Корекційно-розвиткові заняття” Соціально-побутове орієнтування. Методика СПО як основа подальшої соціалізації та реабілітації розумово відсталої дитини. Тематичні розділи програми. Завдання та зміст предмету соціально-побутової орієнтації в спеціальних закладах. Принципи, методи та прийоми формування у дітей знань і уявлень з СПО.	10		4							4	2
	Залікова робота (проект)											
	ЗАГАЛЬНА КІЛЬКІСТЬ ГОДИН	150	24	28		14	8	2	16	16	24	18

5. Список рекомендованої навчальної літератури.

Основна навчальна література

1. Аксенова А.К. Методика обучения русскому языку в специальной (коррекционной) школе: Учеб. для студ. дефектол. фак. педвузов. – М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 1999. – с. 129 – 135.
2. Богдановская Н. Д. Особенности выполнения арифметических действий учащимися младших классов вспомогательной школы // Дефектология. – 1980. - № 6.
3. Боровская И. К. Развиваем пространственные представления у детей с особенностями психофизического развития : [пособие для работы с детьми] / И. К. Боровская, И. В. Ковалец. В. 2-х частях. – Ч. 2. Для старшего дошкольного и младшего школьного возраста – М. : Владос, 2005, 36 с.
4. Бойко О.Д. Історія України : навч. посіб. / О.Д. Бойко. – 3-тє вид., випр., доп. – К. : Акдемвидав, 2007. – 688 с.
- Воронин М.В. Представление о мерах времени у учащихся вспомогательной школы / Воронин М.В. // Дефектология. - 1996. - №3. - С.28-31.
5. Володина Л.И, Мирский Л.С. Обучение измерительным умениям учащихся 1 класса вспомогательной школы //Дефектология. – 2000. - № 6.
6. Всеобщая декларация прав человека. Конвенция о правах ребенка//Преподавание истории в школе. - №5, 1990.
7. Гамаюнова А. Н. Организация практических и лабораторных работ при обучении естествознанию в специальной (коррекционной школе). – Дефектология. – 2006. – № 6. – С. 30 - 33.
8. Грузинская В.А. Методика географии во вспомогательной школе. М., 1949.
9. Дорошенко Д.І. Нарис історії України : у 2 т. : репринт. вид. / Д.І. Дорошенко. – К. : Глобус, 1991 – 1992. – Т. 1. До половини VI ст. – К., 1991. – 349 с.; Т. 2. Від половини VII ст. – К., 1992. – 349 с.
10. Дефектологічний словник: навчальний посібник / за ред. В.І. Бондаря, В. М. Синьова; [упоряд. В. М. Тімашова]. – К.: «МП Леся», 2011. – 528 с.

11. Діти з особливими потребами у початковій школі: поради батькам. Книга 3. / За ред. В.І.Бондаря, В.В.Засенка. – К.: Науковий світ, 2006. – 210 с.
12. Деделюк Н.А. Теорія і методика адаптивної фізичної культури: навчально-методичний посібник для студентів / Н.А.Деделюк, Луцьк: Вежа — Друк, 2014 р.
13. Жуковський А., Субтельний О. Нарис історії України / А. Жуковський, О. Субтельний. – Л. : Б. в., 1993. – 230 с.
14. Зыгманова И. В. Умение учащихся вспомогательной школы решать арифметические задачи с опорой на предметные действия // Дефектология. – 1992. - №3. – С. 31-34.
15. Історія України : навч.-метод. посіб. для студ. неіст. спец. ун-ту / А. Климов, В. Семистяга, Г. Божко. – Луганськ : Альма-матер, 2002. – 92 с.
16. Капустин А.И., Синев В.Н. О коррекционной роли использования образной наглядности в старших классах вспомогательной школы//Дефектология №2,1978г.
17. Капустин А.И., Тарасенко Н.В. Формування у учнів допоміжних шкіл оцінювальних суджень що до вчинків людини. – М.: АПН,СРСР, НІ дефектології, 1982.
18. Кислякова Ю. Н. Формирование навыков социально-бытовой ориентировки у детей с нарушениями развития. Для дошкольного и младшего школьного возраста : [пособие для учителя дефектолога] в 2-х выпусках / Ю. Н. Кислякова – М. : ВЛАДОС, 2005. – 112с.
19. Кузнецов Ю.Ф. Методические рекомендации к урокам истории во вспомогательной школе. – Свердловск: Свердловский пединститут, 1982.
20. Королько Н. І. Формування у відсталих школярів уміння розв'язувати прості арифметичні задачі // Дефектологія. – 1996. – № 2. – С. 16-20.
21. Конфорович А.Г. Формування елементарних математичних уявлень у дітей дошкільного віку / А.Г. Конфорович, З.Є. Лебедева. - К.: Вища школа, 1976.
22. Каффеманас Р.Б. первоначальные географические представления и понятия у учащихся вспомогательной школы. // Дефектология, №1, 1976.
23. Муратова К.Г. Краеведческая работа во вспомогательной школе-интернате.// Дефектология, 1978. №5
24. Кравець Н.П. Розвиток мовлення учнів молодших класів спеціальної школи. – К.: КДПІ, 1999.
25. Липа В.Н. Зміст та корекційна спрямованість вивчення географії в допоміжній школі.К.,1996.
- 26.Лапшин В.А., Пузанов Б.П. Задания для самостоятельной работы студентов по спец. Методике преподавания истории во вспомогательной школе. – М.,1980.
27. Липа В.А., Методические рекомендации к повышению эффективности использования картографических пособий во вспомогательной школе. – К.:НИИ педагогика УССР, 1980.
28. Липа В.А. Основы коррекционной педагогики / В.А.Липа — Донецк, 2002. — 327с.
29. Марченко І.С. Спеціальна методика початкового навчання української мови (логопедична робота з корекції порушень мовлення у дошкільників). - К., Видавничий дім “Слово”, 2010.
- 30.Максименко Н. Застосування варіативних форм умови задачі // Дефектологія. – 2001. - №1. – С. 39-40.
31. Моро М.Г. Методика навчання математики в 1-3 класах М.Г. Моро, А.М. Пишкало. - К.: Радянська школа, 1979.
32. Методика преподавания математики в специальной (коррекционной) школе VIII вида / Перова М.Н.. - М.: Владос, 1999.
33. Основы спеціальної дидактики /Під ред. І. Г. Єременка. – К.: Радянська школа, 1975. Обучение учащихся I-IV классов вспомогательной школы / [Под ред. В.Г. Петровой]. - М.: Просвещение, 1976.
34. Перова М.Н. Дидактические игры и упражнения по арифметике во вспомогательной школе / Перова М.Н.. - М.: Просвещение, 1972.

35. Перова М. Н. Методика преподавания математики в коррекционной школе. – М., Просвещение, 1989, с.25 – 32.
36. Програми з географії для 6-9 кл. допоміжної школи. К., 1996.
37. Пороцкая Т.И. Обучение географии во вспомогательной школе. М., 1977.
38. Пороцкая Т.И. Лекции по методике преподавания географии во вспомогательной школе. М., 1970.
39. Пороцкая Т.И. Обучение географии во вспомогательной школе / Т. И. Пороцкая. – М. : Просвещение, 1977. – 86с
40. Програма для 1- 5 класів допоміжної школи "Природа і людина". – К. : ІЗМН, 1996 - 32ст.
41. Работа с календарем природы и труда во вспомогательной школе / Кузнецов Ю.Ф. // Дефектология. - 1981. - №6. - С. 53-61.
42. Синьов В., Шевцов А. Нова стратегія розвитку корекційної педагогіки в Україні // Дефектологія. – № 2. – 2004. – с. 6-11.
43. Синев В.Н., Стожок Л.С. Коррекционная работа на уроках географии и естествознания во вспомогательной школе. К., 1977.
44. Синев В.Н. К вопросу об изучении причинно-следственных зависимостей на уроках географии во вспомогательной школе. //Спецшкола, вып. 2, 1967.
45. Синев В.Н. Коррекция развития познавательных процессов у учащихся на уроках географии. // Коррекционная роль обучения во всп. школе./ под ред. Г.М.Дульнева. М., Педагогика, 1971.
46. Синев В.Н. Особенности запоминания географических названий учащимися старших классов всп. школы.// Дефектология №6.1971.
47. Синев В.Н. Усвоение умственно отсталыми школьниками причинно-следственных зависимостей географического характера.//Спецшкола, вып.4.1968.
48. Трудовое обучение во вспомогательной школе / под. В.И.Бондаря — Киев: Рад.школа, 1981 — 91с.
49. Турчинская К.М. ПрофорIENTATION во вспомогательной школе / К.М. Турчинская, Киев: Рад.школа, 1976. — 128с.
50. Ульянова Т.К. Методичні рекомендації з планування й проведення уроків розвитку усного мовлення на основі вивчення предметів і явищ навколишньої дійсності в 5 класі спеціальної школи. – К.: РНМК, 1991.
51. Ульянова Т.К. Методика викладання граматики і розвитку мовлення учнів спеціальної школи. – К.: КДПІ, 1990.
52. Ульянова Т.К. Методика викладання української мови в спеціальній школі. – К.: КДПІ, 1984.
53. Частные методики адаптивной физической культуры. Учебник для студентов высших учебных заведений, осуществляющих образовательную деятельность по специальности 032100 - "Физическая культура для лиц с отклонениями в состоянии здоровья (Адаптивная физическая культура)"/ Под общей ред. Л.В.Шапковой.- М.: Советский спорт, 2007. - 608с.
54. Чернова В.И., Тарасов М.А., Надтока М.В. Формирование элементарных математических представлений у детей с речевыми нарушениями/ под общей редакцией В.И. Черновой: Методическое пособие. – Хабаровск, 2003. Доступ: http://www.pedlib.ru/Books/1/0462/1_0462-1.shtml

6. Технології викладання та атестації.

Діяльність студента:

- слухання лекцій;
- практичні заняття (тренінги, дискусії, практикуми);
- підготовка презентацій та їх захист;
- самостійне опрацювання додаткових літературних джерел та Інтернет-сервісів;

- виконання авторського творчого продукту (проекту/навчально-методичного комплексу тощо)

-

7. Мови викладання.

Українська.

Перелік ідей для виконання авторського творчого продукту

Концептуальні аспекти інклюзивної освіти в Україні, нормативно-правова база.

Використання графічних моделей в період навчання грамоти.

Особливості розвитку писемного мовлення у дітей з вадами інтелектуального розвитку.

Організація уроків з ділової мови в спеціальній школі.

Формування навичок фонетично грамотного письма в учнів з вадами інтелекту.

Значення орфографічних правил для розвитку навичок грамотного письма.

Організація адаптивної фізичної культури в Україні.

Особливості фізичного розвитку розумово відсталих дітей.

Засоби корекції та компенсації порушення фізичного розвитку та рухових здібностей учнів допоміжних шкіл на уроках фізичної культури.

Науково – теоретичні підстави реалізації індивідуального та диференційного підходу в фізичному вихованні розумово відсталих школярів.

Економічне виховання у спеціальній школі.

Організація пізнання дітьми спеціальної школи навколишнього середовища за допомогою дидактичних ігор.

Методи формування самостійності і мотивації у школярів спеціальної школи при вивченні історії України.

Формування соціально-побутових навичок розумово відсталого підліткового віку, напрямки, методи і прийоми.

Соціально-проблемна ситуація як метод формування соціальної адаптації розумово-відсталих дітей.

Моделювання реальних ситуацій на заняттях з СПО.

Особливості формування історичних понять у дітей з порушеннями інтелекту.

Дидактичні ігри на уроках історії.

Новітні технології в роботі вчителя-дефектолога з ФЕМУ.

Застосування дидактичних ігор з метою формування математичних уявлень дітей з порушеннями інтелекту.

Особливості позакласної навчально-виховної роботи з географії в допоміжній школі.

Методика вивченні географії рідного краю.

Методика вивчення початкового курсу фізичної географії.

Методика вивчення розділу “Короткі відомості про Сонце, Землю і Місяць в курсі географії допоміжної школи.”

Методика вивчення географії України в спеціальній школі (обсяг матеріалу, аналіз структури зошитів і підручників, методи і прийоми ефективного засвоєння інформації учнями).